

STRUCTURED SENTENCING ALGORITHM FOR UKRAINE

Viacheslav Tuliakov

National University “Odesa Law Academy”

Professor, Department of Criminal Law

Ad hoc Judge, European Court of Human Rights; Council of Europe Expert

Doctor of Legal Sciences, Professor

Corresponding Member, National Academy of Legal Sciences of Ukraine

Honored Scientist of Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-2716-7244>

ABSTRACT

This article presents the development of a structured sentencing algorithm for Ukraine that seeks to reconcile national principles of individualization with European standards of proportionality, while incorporating the autonomous interpretation of Article 7 of the European Convention on Human Rights (ECHR). It identifies the limitations of applying a general sentencing formula to specialized liability regimes, including martial law, corruption offenses, traffic offenses under intoxication, military offenses, domestic violence, genocide, and crimes against humanity. A refined sentencing formula is proposed, incorporating corrective mechanisms and exceptions, informed by the conceptual principles of the Draft New Criminal Code of Ukraine. The article also emphasizes the importance of judicial reasoning, transparency, and predictability while safeguarding proportionality in high-risk legal contexts.

Keywords: sentencing, proportionality, Maïs case, special liability regimes, Article 7 ECHR, military offenses, corruption, autonomous interpretation

1. INTRODUCTION: THE NECESSITY OF STRUCTURED JUDICIAL DISCRETION

The rationalization of judicial discretion in Ukraine requires the development of a **structured sentencing framework** that harmonizes domestic principles of individualization (Article 65 of the Criminal Code of Ukraine) with contemporary European proportionality standards. Modern European criminal law increasingly emphasizes the assessment of the **real danger of conduct** and the **effectiveness of sanctions**, rather than relying solely on traditional punitive models.

Unlike the US Sentencing Guidelines, which rely on a point-based numerical system factoring in offense severity, criminal history, and mitigating or aggravating circumstances, European systems grant broader discretion but require **transparent and structured reasoning**. Judges must demonstrate that:

1. the punishment is justified,
2. less severe alternatives could not achieve the same objective, and
3. the proportionality principle is respected.

Ukraine's judicial practice often includes detailed lists of mitigating or aggravating circumstances but frequently lacks a clearly structured **decision-making pathway**, which can compromise transparency and consistency. This article proposes a **UA–EU modular sentencing algorithm**, a structural, stepwise approach designed to provide guidance while preserving judicial discretion.

Furthermore, the Draft New Criminal Code of Ukraine highlights that the current Criminal Code is largely prohibitive, aimed at preventing offenses through the threat of criminal sanctions. This approach is inconsistent with constitutional guarantees, particularly Part 2 of Article 19 of the Constitution, which requires regulation of **authorized state bodies' activities** when applying criminal-law measures. Thus, a transition toward a **procedurally structured sentencing framework** is required.

2. THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE MODEL

2.1. Component Structure of Sentencing

Sentencing can be conceptualized as a **sequential evaluation of primary and secondary components**:

Primary Components:

1. **Base Offense Level (B)**: assesses the nature of the legally protected interest, typical modus operandi, and potential danger to society.
2. **Degree of Culpability (V)**: includes intent, negligence, motive, foreseeability, and the intensity of the mental attitude.
3. **Actual Consequences (C)**: examines tangible harm, victim impact, and broader societal danger.

Secondary Components:

4. **Mitigating Circumstances (M)**: remorse, cooperation with authorities, restitution, positive personal characteristics, provocation.
5. **Aggravating Circumstances (A)**: recidivism, organized crime, cruelty, mercenary motives, vulnerable victims.
6. **Special Modules (S)**: incomplete offenses, complicity, plea agreements, provocation, martial-law context, or other specialized regimes.

This modular approach allows for **flexible adjustment** of sentences while ensuring that each factor is **explicitly reasoned and weighted**, reducing the risk of arbitrary or automated sentencing.

2.2. Autonomous Interpretation of Article 7 ECHR

The European Court of Human Rights consistently emphasizes that any measure with punitive characteristics falls under Article 7 ECHR, regardless of its formal classification (administrative, preventive, or regulatory). Case law, including *Engel v. Netherlands*, *Welch v. United Kingdom*, and *Del Río Prada v. Spain*, demonstrates that sanctions must be **foreseeable, proportionate, and legally prescribed**. Consequently, automatic or mechanized punishment algorithms must integrate proportionality checks to comply with human-rights standards.

2.3. Proportionality Test: Greek Maize (Maïs) Case, C-68/88

The European Court of Justice in *Commission v Greece (Maïs)* established a structured **proportionality test**, which remains applicable for evaluating sentencing measures:

1. **Legitimate Aim:** the measure must pursue a legally recognized and socially legitimate objective.
2. **Suitability:** the measure must be appropriate to achieve the intended objective.
3. **Necessity:** the measure must represent the least onerous option to achieve the goal without compromising effectiveness.

Integration of this test ensures that sentences—even in high-risk or politically sensitive contexts—are **legally justified and proportionate**.

3. BASIC SENTENCING FORMULA

The proposed structural formula:

$$P = [(B \times V \times C) - M + A \pm S] \rightarrow T(\text{Maïs}) \rightarrow F$$

Where:

- **P** = proposed sentence
- **B, V, C** = primary components
- **M, A, S** = secondary and special components
- **T(Maïs)** = proportionality adjustment per Maïs criteria
- **F** = final sentence within statutory range

This formula does not seek to "mathematize" punishment but to **structure judicial reasoning**, making the sentencing process transparent, accountable, and predictable.

4. STEP-BY-STEP SENTENCING ALGORITHM

The algorithm unfolds across **eight stages**:

1. Determination of the base offense level (B)
2. Assessment of culpability (V)
3. Evaluation of actual consequences (C)
4. Identification of mitigating circumstances (M)
5. Identification of aggravating circumstances (A)
6. Incorporation of special modules (S)
7. Application of the proportionality test (T(Maïs))
8. Determination of the final sentence within statutory limits (F)

Each stage is **documented and justified**, ensuring transparency and enabling appellate review.

5. APPLICATION TO SPECIAL LIABILITY REGIMES

5.1 Martial Law → Module W: Non-automatic adjustment to account for circumstances of war or national emergency.

5.2 Corruption → Module CC: Gradation based on financial magnitude and hierarchical position of the offender.

5.3 Drunk-Driving Offenses → Module INT: Scaled according to blood alcohol concentration, degree of harm, and causal link to consequences.

5.4 Military Offenses → Module MC: Prohibition of double charging and consideration of command responsibility.

5.5 Domestic Violence → Module DV: Prioritization of restrictive measures alongside punitive sanctions.

5.6 International Crimes → Module IC: Strictly limited mitigation; emphasis on adherence to Rome Statute principles.

5.7 Preferential Reduction Regime during Martial Law (PR):

Allows reduction of punishment by **15–50%** for verified contributions to national defense, including:

- Minimum verified donation (~150,000 UAH)
- 500 documented volunteer hours
- Enlistment in military service (deferred sentence possible)
- Full restitution to the victim (if applicable)

Exclusions: corruption, national-security offenses, serious violent crimes, organized crime, recidivism.

Grading:

- Minimal contribution → -15%
- Medium (enlistment) → -30%
- Significant contribution (heroic service) → -50%

This module illustrates the algorithm's ability to **adapt sentencing to societal context and policy goals** without violating proportionality or legality.

6. FINAL MODIFIED FORMULA

$$P = \{[(B \times V \times C) - M - PR + A] \pm [S + W + CC + INT + MC + DV + IC]\} \rightarrow RM \oplus T(\text{Greek Maïs} / ICC) \rightarrow T(\text{Art. 7 ECHR}) \rightarrow F$$

This formula integrates all **primary, secondary, and specialized modules**, proportionality and human-rights safeguards, and preferential mitigation in specific contexts.

7. INTEGRATION WITH THE DRAFT NEW CRIMINAL CODE

The proposed algorithm aligns with key principles of the Draft New Criminal Code:

- Structured, transparent reasoning
- Expanded recognition of mitigating and corrective measures
- Emphasis on proportionality and legality
- Recognition of context-sensitive exceptions (martial law, national defense, international crimes)
- Clear delineation between primary, secondary, and special sentencing modules

8. PRACTICAL SIGNIFICANCE

Implementation of the algorithm offers multiple advantages:

- Promotes **judicial consistency and transparency**
- Enhances predictability of sentencing outcomes
- Provides safeguards against disproportionate or arbitrary punishment
- Enables adjustment to **contextual factors** (war, national emergencies, international obligations)
- Facilitates **comparative assessment** across domestic and European jurisprudence

Risks include the need for **judicial training, monitoring, and ongoing evaluation** to prevent mechanistic application.

9. CONCLUSIONS

1. Sentencing should integrate **primary, secondary, and special components** with clear reasoning.
2. The Maïs proportionality test provides a **robust European benchmark** for evaluating legality and necessity.
3. Special modules allow **flexibility without compromising proportionality**.
4. Preferential reduction during martial law exemplifies alignment of sentencing with **national policy goals**.
5. Human-rights safeguards (Article 7 ECHR) must be applied consistently.
6. The modular algorithm ensures **transparency, accountability, and structured discretion**.
7. Integration with the Draft New Criminal Code enhances **modernization and European convergence**.
8. Judicial training is critical to effective implementation.
9. Continuous monitoring is necessary to maintain proportionality and prevent undue discretion.

References (APA 7th, transliterated)

Baulin, Y. V. (2004). *Zvylnennia vid kryminalnoi vidpovidalnosti* [Exemption from criminal liability]. Atika.

Commission of the European Communities v Hellenic Republic, Case 68/88, ECLI:EU:C:1989:339 (1989).

Del Río Prada v. Spain, no. 42750/09 (ECtHR, 21 October 2013).

Engel and Others v. the Netherlands, nos. 5100/71 et seq. (ECtHR, 8 June 1976).

European Convention on Human Rights, Nov. 4, 1950, ETS 5.

Giuffrida, F. (2019). Commission v Greece: Effectiveness, dissuasiveness, proportionality of sanctions. In V. Mitsilegas, A. Di Martino, & L. Mancano (Eds.), *The Court of Justice and European criminal law*. Bloomsbury.

Khavroniuk, M. I. (2006). *Kryminalne zakonodavstvo Ukrainy ta inshykh derzhav kontynentalnoi Yevropy: porivnialnyi analiz* [Criminal legislation of Ukraine and other continental European states]. Yuryskonsult.

Ponomarenko, Y. A. (2020). *Zahalna teoriia karalnosti kryminalnykh pravoporushen* [General theory of punishability of criminal offences]. Pravo.

Proekt novoho Kryminalnoho kodeksu Ukrainy: peredumovy rozrobky, kontseptualni zasady, osnovni polozhennia [Draft of the new Criminal Code of Ukraine]. (2024). Y. V. Baulin & M. I. Khavroniuk (Eds.). VAITE.

Rome Statute of the International Criminal Court, July 17, 1998.

The Criminal Code of Ukraine, No. 2341-III, April 5, 2001.

Tuliakov, V. O. (2023). Pryntsypy penalizatsii u konteksti aproksymatsii yevropeiskoho zakonodavstva. In *Naukova spadshchyna profesora M. I. Bazhanova u dyskursi suchasnosti i maibutnoho* (pp. 82–86). Pravo.

Charter of Fundamental Rights of the European Union, 2000/C 364/01.

Welch v. United Kingdom, no. 17440/90 (ECtHR, 9 February 1995).

Вячеслав Туляков

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри кримінального права,
суддя ad hoc Європейського суду з прав людини, експерт РЄ,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України,
заслужений діяч науки і техніки України

<https://orcid.org/0000-0002-2716-7244>

АЛГОРИТМІЗАЦІЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена розробці структурованого алгоритму призначення покарання в Україні, що узгоджує національні принципи індивідуалізації з європейськими стандартами пропорційності та автономним тлумаченням ст. 7 ЄКПЛ. Досліджується проблематика застосування загального алгоритму до спеціальних режимів відповідальності (воєнний стан, корупційні злочини, транспортні правопорушення у стані сп'яніння, військові злочини, насильство в родині, геноцид, злочини проти людяності). Пропонується модифікована формула призначення покарання з урахуванням виключень та коригувальних механізмів, заснована на принципах Проекту нового КК України.

Ключові слова: призначення покарання, принцип пропорційності, справа *Mais*, спеціальні режими відповідальності, стаття 7 ЄКПЛ, воєнні злочини, корупція, автономне тлумачення.

1. ВСТУП: НЕОБХІДНІСТЬ СТРУКТУРУВАННЯ СУДДІВСЬКОЇ ДИСКРЕЦІЇ

Рационалізація суддівської дискреції в Україні вимагає структурованого підходу до призначення покарання, здатного узгодити національні принципи індивідуалізації (ст. 65 КК), стандарти пропорційності, напрацьовані Судом ЄС, та сучасні тенденції європейського кримінального права, що зміщуються від каральних моделей до оцінки реальної небезпеки поведінки та ефективності санкцій.

В Україні традиційно відсутня механічна формула призначення покарання за зразком *US Sentencing Guidelines*, однак аналіз судової практики, порівняльно-правових підходів держав-членів ЄС і правових позицій CJEU дозволяє сформулювати логічну модель розрахунку остаточного покарання. Її мета — не математизація вироку, а стандартизація аргументації та запобігання надмірним або автоматичним санкціям у чутливих секторах (корупція, безпека, воєнний стан). Американські *US Sentencing*

Guidelines — це числова система: бали, рівні злочину, коефіцієнти рецидиву. Європа пішла іншим шляхом. Тут судді мають широку свободу, але вони зобов'язані:

пройти структурний алгоритм оцінки,

показати, що покарання є необхідним,

і що держава не могла досягти мети менш суворим втручанням.

Україна історично тяжіє до європейської моделі — і це добре. Але наші рішення часто не містять логічної структури. Ми бачимо формальні перерахунки обставин, але не бачимо процесу мислення.

Тому запропонована модель, яку можна назвати UA–EU modular sentencing algorithm структурний, а не математичний підхід.

Водночас, як зазначається у Проєкті нового КК України, «чинний КК побудований на концепції встановлення заборон для потенційних суб'єктів злочинів під загрозою застосування до них засобів кримінальної відповідальності. Проте такий концептуальний підхід не відповідає положенням Конституції України». Відтак, необхідним є перехід до регулювання діяльності уповноважених органів держави при застосуванні кримінально-правових засобів, що відповідає ч. 2 ст. 19 Конституції України.

2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МОДЕЛІ: КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА ТА АВТОНОМНЕ ТЛУМАЧЕННЯ СТ. 7 ЄКПЛ

2.1. Базова компонентна структура

В основі моделі — припущення, що будь-яке покарання є результатом послідовної оцінки **трьох первинних та трьох вторинних компонентів**:

Первинні компоненти:

1. **Базова тяжкість злочину** — характер об'єкта посягання, типовий спосіб вчинення, потенційна небезпека діяння.
2. **Ступінь вини** — форма умислу (прямий/непрямий) або необережності, мотивація, передбачуваність наслідків, інтенсивність психічного ставлення.
3. **Фактичні наслідки** — реальна матеріальна або нематеріальна шкода, вплив на потерпілих (*Victim Impact*, EU model), масштаб суспільної безпеки.

Вторинні компоненти: 4. **Пом'якшуючі обставини** — щире каяття, активна співпраця зі слідством, повне відшкодування шкоди, соціально-позитивні характеристики особи, конфліктна або провокативна ситуація. 5. **Обтяжуючі обставини** — рецидив, організованість, особлива жорстокість, корисливість, вразливість потерпілого. 6. **Спеціальні модулі** — незакінчений злочин, співучасть, угоди про визнання вини, провокація, воєнний контекст, специфічні режими відповідальності.

2.2. Автономна характеристика покарання за ст. 7 ЄКПЛ

Принципово важливим для розуміння меж каральної влади держави є автономне тлумачення поняття "покарання" у практиці ЄСПЛ. Суд неодноразово підкреслював,

що ст. 7 ЄКПЛ захищає від свавільного притягнення до відповідальності та накладення санкцій, які за своєю природою є каральними (*punitive*), навіть якщо національне законодавство кваліфікує їх інакше.

Критерії автономності покарання (справи *Engel v. Netherlands*, *Welch v. UK*, *Del Rio Prada v. Spain*):

- Юридична кваліфікація заходу у національному праві (чи визнається він "покаранням");
- Природа правопорушення (належність до публічного чи приватного права, чи є норма загальнообов'язковою);
- **Характер і ступінь суворості санкції** — ключовий фактор, який може самостійно визначити каральну природу заходу.

Це означає, що навіть "адміністративні" або "превентивні" заходи можуть підпадати під ст. 7 ЄКПЛ, якщо вони:

- Спрямовані на покарання та відплату;
- Істотно обмежують права особи;
- Застосовуються за вчинення правопорушення *post factum*.

Наслідки для алгоритму: всі кримінально-правові засоби (покарання, засоби безпеки, спеціальна конфіскація, обмежувальні заходи), що мають каральний характер, повинні відповідати принципам законності, пропорційності та передбачуваності. Це накладає додаткові обмеження на застосування автоматичних санкцій та обтяжуючих режимів у справах воєнного стану чи корупції.

2.3. Європейський контекст: справа *Maiz* та принцип необхідності

Суд ЄС у справі *Maiz* підтвердив фундаментальне значення принципу пропорційності у кримінальному праві. Згідно зі ст. 49 Хартії основних прав ЄС, **заходи кримінально-правового реагування мають відповідати тяжкості скоєного правопорушення та бути збалансованими і не надмірними відносно встановленої мети.** Суд вказував, що навіть у справах підвищеної небезпеки (тероризм, гібридні загрози, організована злочинність) **автоматизм санкцій і відсутність індивідуальної оцінки є несумісними з принципами верховенства права.**

У справі *Commission v Greece*, широко відомій як "Greek Maize", Суд ЄС оцінював не кримінальне покарання, а державні заходи покарання щодо схеми субсидій на кукурудзу. Проте Суд сформулював універсальний стандарт:

Будь-яке втручання держави має бути не лише формально законним, а й необхідним, пропорційним та відповідним поставленій меті.
(ECLI:EU:C:1989:339)

Цей тест має три питання:

1. **Чи має держава легітимну мету?**
2. **Чи є застосований засіб придатним для досягнення цієї мети?**
3. **Чи є він необхідним, тобто найменш обтяжливим з можливих?**

Цей підхід легко переноситься в кримінальне право — і саме так його використовують держави ЄС при обґрунтуванні покарання.

Це рішення підтвердило, що "необхідність" універсальний критерій, без якого будь-яка система покарань ризикує перетворитися на інструмент надмірного примусу. Принцип пропорційності є **ядром європейського кримінального права** і забезпечує відповідність між тяжкістю злочину і суворістю покарання, підтримуючи баланс між публічною безпекою та правами особи.

У державах ЄС подібні структурні формули існують у прихованому вигляді:

- **Німеччина** використовує принцип *Strafrahmenverschiebung* для корекції санкцій у разі незакінченого злочину та співучасті;
- **Нідерланди та Іспанія** застосовують зниження при ранньому визнанні вини;
- **Франція** керується жорстким правилом ефективності та необхідності покарання (*principe de nécessité*).

Відповідно до практики як ЄСПЛ, так і CJEU, пропорційність запобігає надмірним обмеженням прав людини, що можуть виникати з надто суворих покарань чи дискримінаційних підходів. У юрисдикції CJEU цей принцип зазвичай застосовується у справах загальної гармонізації кримінального законодавства, зокрема у питаннях, пов'язаних із VAT-шахрайством або захистом навколишнього середовища.

3. БАЗОВА ФОРМУЛА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ: СТРУКТУРНА МОДЕЛЬ

Запропонована формула відображає реальну логіку судової оцінки та може бути представлена наступним чином:

$$P = [(B \times V \times C) - M + A \pm S] \rightarrow T(\text{Mais}) \rightarrow F$$

Де:

- **P** — остаточне покарання (*Punishment*)
- **B** — базова тяжкість злочину (*Base Offense Level*)
- **V** — ступінь вини (*Volition/Culpability*)
- **C** — фактичні наслідки (*Consequences*)
- **M** — пом'якшуючі обставини (*Mitigation*)
- **A** — обтяжуючі обставини (*Aggravation*)
- **S** — спеціальні модулі (*Special Adjustments*)
- **T(Mais)** — тест пропорційності за принципами *Maïs*
- **F** — фінальне рішення у межах санкції (*Final Decision*)

Текстовий опис формули:

Вид та розмір покарання = (Базова тяжкість × Ступінь вини × Реальні наслідки) – (Пом'якшуючі обставини × їх вага) + (Обтяжуючі обставини × їх вага) ±

(Спеціальні модулі) → Корекція за принципом пропорційності (CJEU, Maïis) → Остаточний вибір у межах санкції статті

Ця формула — не калькулятор, а структурний алгоритм, який дозволяє суду чітко мотивувати кожен крок і довести, що покарання є пропорційним, обґрунтованим і індивідуалізованим.

4. ПОКРОКОВИЙ АЛГОРИТМ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

Етап 1. Визначення базової моделі злочину

Суд встановлює типове посягання, передбачене диспозицією статті, оцінює:

- Характер об'єкта (життя, здоров'я, власність, безпека держави);
- Спосіб вчинення (наси́льство, обман, зловживання довірою);
- Потенційну небезпеку діяння за ст.12 КК

Результат: визначення базового рівня тяжкості злочину (*Base Offense Level*), який слугує вихідною точкою для подальших коригувань.

Приклад із Проекту КК: у Проекті передбачено 9 ступенів тяжкості злочинів, що дозволяє більш точно диференціювати базову тяжкість порівняно з чотириступеневою системою чинного КК.

Етап 2. Оцінка ступеня вини

Визначається форма умислу або необережності, враховуються:

- Цілі та мотиви (корисливість, хуліганство, політична ненависть);
- Передбачуваність наслідків;
- Інтенсивність психічного ставлення.

Корекція: прямий умисел з корисливих мотивів підвищує вагу санкції; необережність або казус — знижує.

Етап 3. Оцінка реальних наслідків

Аналізується:

- Матеріальна або нематеріальна шкода;
- Вплив на потерпілих за європейською моделлю *Victim Impact*;
- Масштаб суспільного резонансу.

Корекція: реальні наслідки можуть як посилити, так і пом'якшити оцінку тяжкості залежно від їх масштабу та характеру.

Етап 4. Врахування пом'якшуючих факторів

До уваги беруться:

- Щире каяття, активна співпраця зі слідством;
- Повне відшкодування шкоди;
- Соціально-позитивні характеристики особи;
- Конфліктна або провокативна ситуація;
- Тяжкі життєві обставини.

Ефект: кожен фактор зменшує інтенсивність санкції пропорційно своїй вазі.

Етап 5. Врахування обтяжуючих факторів

Оцінюються:

- Рецидив злочинів;
- Участь в організованій злочинній групі;
- Особлива жорстокість, корисливість;
- Вразливість потерпілого (дитина, вагітна жінка, особа похилого віку).

Ефект: збільшення інтенсивності санкції.

Етап 6. Застосування спеціальних модулів

6.1. Незакінчений злочин Корекція у бік зниження (за аналогією з європейською практикою — 50–70% від санкції за закінчений злочин).

6.2. Співучасть Диференціація ролей (організатор, виконавець, підбурювач, пособник) з відповідним коригуванням покарання.

6.3. Угоди про визнання вини / співпраця Додаткове зменшення санкції як стимул до процесуальної економії (практика Нідерландів, Іспанії).

6.4. Провокація Якщо злочин вчинено внаслідок провокації правоохоронних органів — істотне зниження відповідальності або повне звільнення (практика ЄСПЛ: *Ramanauskas v. Lithuania*, *Teixeira de Castro v. Portugal*).

6.5. Воєнний стан або специфічний контекст Обережна оцінка з урахуванням екстраординарних обставин та реальної небезпеки діяння.

Етап 7. Корекція за принципом пропорційності (Greek Maize Test)

Суд повинен відповісти на **три критичні питання** (Greek Maize criteria):

1. **Чи є призначене покарання ефективним** (*effective*) для досягнення легітимної мети кримінального права (превенція, відновлення справедливості, ресоціалізація)?
2. **Чи є покарання пропорційним** (*proportionate*) — чи відповідає воно реальній тяжкості діяння? Чи існує менш інтенсивний, але так само ефективний вид санкції? (альтернативні покарання, пробація, засоби безпеки)

3. Чи має покарання стримувальний ефект (*dissuasive*) — чи створює достатній рівень превенції без надмірного обмеження прав? Чи відсутній ризик автоматизму або надмірності покарання? (особливо у справах спеціальних режимів)

У разі негативної відповіді на будь-яке з цих питань здійснюється корекція у бік пом'якшення або зміни виду покарання.

Додатково (ст. 7 ЄКПЛ): перевірка, чи не є санкція непередбачуваною, чи не застосовується вона ретроактивно у несприятливій формі, чи не має вона характеру подвійної відповідальності.

Етап 8. Остаточне рішення в межах санкції

Суд:

1. Обирає вид покарання (позбавлення волі, штраф, громадські роботи, обмеження волі);
2. Визначає його строк або розмір у межах санкції статті;
3. Формулює повну мотивацію з прив'язкою до всіх елементів алгоритму.

Вимога Проєкту КК: типізовані санкції за злочини відповідного ступеня тяжкості забезпечують передбачуваність та єдність судової практики.

5. КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ: СПЕЦІАЛЬНІ РЕЖИМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ВИКЛЮЧЕННЯ З АЛГОРИТМУ

Запропонована модель призначення покарання, попри свою універсальність, стикається з **серйозними викликами** при застосуванні до категорій злочинів, що регулюються спеціальними режимами відповідальності. Ці режими створюють **нормативні виключення**, які потенційно конфліктують з принципом пропорційності у його автономному тлумаченні за ст. 7 ЄКПЛ та принципами справи *Mais*.

5.1. Воєнний стан: між необхідністю та автоматизмом

Проблема: Пункт 13 ч. 1 ст. 67 КК передбачає **обтяжуючою обставиною** вчинення злочину в умовах воєнного, надзвичайного стану або в районі проведення антитерористичної операції, бойових дій чи збройного конфлікту. Водночас судова практика демонструє тенденцію до **автоматичного посилення відповідальності** за цією ознакою без індивідуальної оцінки того, чи справді воєнний стан вплинув на тяжкість конкретного злочину. Така практика:

- **Ризик** перетворитися на автоматизм, що суперечить принципам пропорційності, оскільки не завжди з'ясовується, чи дійсно воєнний контекст підвищив суспільну небезпеку діяння;

- **Обмежує індивідуалізацію** покарання, оскільки формальне застосування п. 13 ч. 1 ст. 67 КК може не враховувати реальний зв'язок між воєнним станом та характером злочину;

Приклад: дезертирство (ст. 408 КК) у воєнний час. За загальним правилом санкція становить позбавлення волі від 5 до 10 років. Застосування п. 13 ч. 1 ст. 67 КК як обтяжуючої обставини автоматично зміщує покарання до верхньої межі санкції, незалежно від того, чи:

- Особа страждає на ПТСР і не витримала психологічного тиску;
- Мова йде про організатора масового залишення військової частини;
- Злочин вчинено на тилівій території, де воєнний стан формально діє, але бойових дій немає.

Автономне тлумачення ст. 7 ЄКПЛ: автоматичне посилення покарання за формальною ознакою (наявність воєнного стану) без з'ясування реального впливу цього фактора на суспільну безпеку може розглядатися як надмірно сувора та непропорційна санкція.

Пропозиція коригування формули:

$R(\text{воєнний стан}) = [(B \times V \times C) - M + A + W] \rightarrow T(Ma\ddot{u}s++) \rightarrow F$

Де **W** (*War Context*) — **обтяжуючий модуль воєнного часу**, який застосовується **не автоматично**, а з обов'язковим з'ясуванням:

1. Чи підвищив воєнний стан суспільну безпеку конкретного діяння?
2. Чи вчинено злочин у зоні бойових дій або на тилівій території?
3. Чи має особа специфічні обов'язки, пов'язані з обороною (військовослужбовець vs. цивільна особа)?

Тест *Maiz*

1. Доведення, що воєнний контекст дійсно впливає на караність;
2. Обґрунтування строку в межах санкції з урахуванням всіх обставин;
3. Можливості застосування альтернативних санкцій за наявності виняткових обставин (наприклад, ПТСР, провокація, малозначність).

Висновок: п. 13 ч. 1 ст. 67 КК повинен застосовуватися **не формально**, а з обов'язковою мотивацією того, як саме воєнний стан вплинув на тяжкість злочину. Воєнний стан може **обтяжувати відповідальність**, але не повинен **виключати індивідуалізацію**.

5.2. Корупційні злочини: презумпція суспільної безпеки

Проблема: Законодавство встановлює для корупційних злочинів (ст. 45 КК, перелік у примітці до ст. 45):

- **Обмеження** застосування звільнення від покарання;
- **Заборону** умовно-дострокового звільнення для окремих категорій;
- **Спеціальні обтяжуючі обставини** (ст. 96³ КК).

Конфлікт з алгоритмом: Автоматичне посилення відповідальності без урахування:

- Розміру неправомірної вигоди (100 грн vs. 1 млн грн);
- Ступеня суспільної небезпеки діяння;
- Особи винного (низькорангований службовець vs. високопосадовець).

Приклад: працівник реєстраційної служби отримує 500 грн за пришвидшення розгляду документів (ч. 1 ст. 368 КК) vs. міністр отримує \$1 млн за укладення державного контракту на невигідних умовах (ч. 4 ст. 368 КК). Формально обидва — "корупціонери", але суспільна небезпека несумірна.

Автономне тлумачення ст. 7 ЄКПЛ: якщо санкція непропорційна фактичній тяжкості діяння (наприклад, 5 років позбавлення волі за отримання 500 грн), це може розглядатися як надмірне покарання.

Пропозиція коригування формули:

R(корупція) = [(B × V × C) – M + A + CC] → T(Mais) → F

Де **CC (Corruption Context)** — **додатковий обтяжуючий модуль**, але з урахуванням:

- Розміру неправомірної вигоди (шкала від мінімального до значного);
- Посади та повноважень особи;
- Системності вчинення (разовий vs. тривалий);
- Впливу на права громадян.

Критерії застосування CC:

1. **Низький CC (1,2×):** дрібна корупція, разовий випадок, низькорангова посада → можливість штрафу, обмеження волі;
2. **Середній CC (1,5×):** значна вигода, службова особа з істотними повноваженнями → позбавлення волі з можливістю пробації;
3. **Високий CC (2,0×):** велика вигода, високопосадовець, системність → реальне позбавлення волі.

Висновок: корупційні злочини потребують **диференційованого підходу**, а не автоматичного посилення відповідно до Greek Maize criteria (санкції мають бути пропорційними реальній тяжкості). Проект КК пропонує більш гнучку систему покарань та типізацію санкцій.

5.3. Транспортні злочини у стані сп'яніння: презумпція винуватості?

Проблема: Стаття 286 КК та інші норми про транспортні злочини містять **кваліфікуючу ознаку "у стані сп'яніння"**, що автоматично підвищує караність. При цьому:

- Не враховується **ступінь сп'яніння** (0,3 проміле vs. 3,0 проміле);
- Не диференціюється **вплив сп'яніння** на вчинення ДТП (чи була втрата контролю внаслідок алкоголю або з інших причин);
- Створюється **ефект подвійного інкримінування**: сп'яніння як елемент складу + як обтяжуюча обставина.

Приклад: особа з 0,3 проміле (легке сп'яніння) потрапляє у ДТП через технічну несправність автомобіля, що призводить до загибелі людини. Формально ч. 3 ст. 286 КК (позбавлення волі від 3 до 8 років), хоча сп'яніння не було причиною ДТП.

Автономне тлумачення ст. 7 ЄКПЛ: автоматичне посилення покарання за формальну ознаку (наявність алкоголю) без з'ясування причинного зв'язку може розглядатися як непропорційне.

Пропозиція коригування формули:

$R(\text{транспорт} + \text{алкоголь}) = [(B \times V \times C) - M + A + INT] \rightarrow T(\text{Mais}) \rightarrow F$

Де **INT** (*Intoxication*) — **модуль сп'яніння** з градацією:

1. **Легке сп'яніння (0,2–0,5‰) + відсутність причинного зв'язку** $\rightarrow INT = 1,1 \times$ (мінімальне збільшення);
2. **Середнє сп'яніння (0,5–1,5‰) + ймовірний причинний зв'язок** $\rightarrow INT = 1,3 \times$;
3. **Тяжке сп'яніння (>1,5‰) + прямий причинний зв'язок** $\rightarrow INT = 1,5–2,0 \times$.

Додатково: якщо встановлено, що ДТП сталася з **технічних причин**, не пов'язаних зі станом водія, INT не застосовується, а сп'яніння враховується лише як **обтяжуюча обставина загального характеру**.

Висновок: стан сп'яніння має бути **градуїтованим обтяжуючим фактором**, а не автоматичною кваліфікуючою ознакою.

5.4. Військові злочини (розділ XIX КК): подвійне регулювання

Проблема: Військові злочини (самовільне залишення частини, непокоря, недбале ставлення до служби) регулюються як:

- Спеціальними нормами **розділу XIX КК**;
- Загальними нормами про злочини проти держави (ст. 111 КК — державна зрада);
- Нормами про **військові злочини у воєнний час** з подвійним посиленням відповідальності.

Конфлікт:

- **Подвійне інкримінування:** діяння кваліфікується і як військовий злочин, і як злочин проти держави;
- **Неузгодженість санкцій:** за дезертирство у мирний час — до 5 років, у воєнний — до 10 років, якщо кваліфіковано як "перехід на бік ворога" (ст. 111 КК) — до довічного ув'язнення.

Автономне тлумачення ст. 7 ЄКПЛ: множинна кваліфікація одного діяння може розглядатися як порушення принципу *ne bis in idem*.

Пропозиція коригування:

1. **Чітке розмежування** військових злочинів та злочинів проти держави;
2. **Виключення подвійної кваліфікації:** або військовий злочин, або державна зрада — не обидва;
3. **Застосування формули:**

$$P(\text{військові}) = [(B \times V \times C) - M + A + MC] \rightarrow T(\text{Mais}) \rightarrow F$$

Де **МС** (*Military Context*) — **модуль військового статусу**, що враховує:

- Посаду та ранг;
- Обставини служби (бойові дії, тил, мирний час);
- Наявність ПТСР або інших медичних факторів.

Висновок: Проєкт КК пропонує **окрему Книгу 10** "Кримінальні правопорушення проти порядку несення військової служби" з чіткою типізацією санкцій.

5.5. Насильство в родині (ст. 126¹ КК): альтернативні засоби чи покарання?

Проблема: Стаття 126¹ КК передбачає відповідальність за домашнє насильство, але законодавство також містить:

- **Обмежувальні заходи** (ст. 91¹ КК) — заборона перебування у певних місцях, заборона спілкування з потерпілим;
- **Примусове лікування** від алкогольної/наркотичної залежності;
- **Адміністративну відповідальність** (ст. 173² КУпАП).

Конфлікт з алгоритмом:

- Множинність засобів реагування **не інтегрована** у загальну систему призначення покарання;
- Незрозуміло, коли застосовувати **кримінальне покарання**, а коли — **обмежувальні заходи**;
- Відсутність критеріїв вибору між **каральними** та **реабілітаційними** заходами.

Практична проблема: суди часто призначають позбавлення волі з відстрочкою + обмежувальні заходи, але **відсутня методологія** визначення, яка комбінація є пропорційною.

Автономне тлумачення ст. 7 ЄКПЛ: якщо обмежувальні заходи мають **каральний характер** (істотно обмежують права), вони підпадають під ст. 7 і мають бути **передбачуваними та пропорційними**.

Пропозиція коригування формули:

$$P(\text{домашнє насильство}) = [(B \times V \times C) - M + A + DV] \rightarrow RM \oplus T(\text{Mais}) \rightarrow F$$

Де:

- **DV** (*Domestic Violence*) — **модуль сімейного контексту**;
- **RM** (*Restrictive Measures*) — **альтернативна гілка обмежувальних заходів**.

Алгоритм вибору:

1. **Легкі випадки** (психологічне насильство без фізичних наслідків):
 - $DV = 1,0\times$ (базова санкція)
 - **Пріоритет RM:** обмежувальні заходи + корекційні програми
 - Покарання: штраф або громадські роботи
2. **Середні випадки** (фізичне насильство, легкі тілесні ушкодження):
 - $DV = 1,3\times$
 - **Комбінація:** обмеження волі + обмежувальні заходи + корекційні програми
 - Можливість пробації за умови проходження реабілітації
3. **Тяжкі випадки** (систематичне насильство, середні/тяжкі тілесні ушкодження):
 - $DV = 1,5-2,0\times$
 - **Пріоритет покарання:** позбавлення волі + обмежувальні заходи після відбуття

Критично: обмежувальні заходи не є "додатковим покаранням", а **самостійним кримінально-правовим засобом**, що має враховуватися при визначенні виду та розміру основного покарання (принцип *non bis in idem*).

Висновок: Проєкт КК вирішує цю проблему через концепцію **кримінально-правових засобів** (Книга 3), що включає: покарання, пробацію, засоби безпеки, реституцію та компенсацію — як **альтернативні та взаємодоповнюючі** механізми.

5.6. Геноцид, злочини проти людяності, воєнні злочини: імперативи міжнародного права

Проблема: Злочини за Книгою 11 Проєкту КК (або розділом XX чинного КК) регулюються:

- **Міжнародними договорами** (Римський статут МКС, Женевські конвенції);
- **Національним законодавством** (ст. 437–447 КК);
- **Практикою міжнародних трибуналів** (ICTY, ICTR, ICC).

Конфлікт з алгоритмом:

1. **Імперативність міжнародних стандартів:** санкції за геноцид та злочини проти людяності мають бути **суворими** (часто — довічне ув'язнення), що обмежує можливість застосування пом'якшуючих обставин.
2. **Заборона звільнення від відповідальності:** за тяжкі міжнародні злочини **не застосовуються** давність, амністія, помилування.
3. **Командна відповідальність:** командир несе відповідальність за злочини підлеглих, навіть якщо не видавав прямого наказу (доктрина *superior responsibility*).

Автономне тлумачення ст. 7 ЄКПЛ:

- **Принцип законності** вимагає чіткого визначення складу злочину (практика ICC: деталізовані *Elements of Crimes*);
- **Заборона ретроактивності** — але з виключенням для міжнародних злочинів (ст. 7(2) ЄКПЛ: дозволено притягнення за діяння, що були злочинами "згідно із загальними принципами права, визнаними цивілізованими націями");
- **Пропорційність санкції** — навіть за геноцид покарання має бути індивідуалізованим.

Пропозиція коригування формули:

$P(\text{міжнародні злочини}) = [(B[\text{max}] \times V \times C) - M[\text{обмежено}] + A + IC] \rightarrow T(ICC) \rightarrow F$

Де:

- **B[max]** — базова тяжкість **завжди найвища** (9 ступінь за Проектом КК);
- **M[обмежено]** — пом'якшуючі обставини **обмежені**: не застосовуються каття, відшкодування шкоди як підстави для істотного зниження покарання;
- **IC (International Crimes)** — **спеціальний модуль міжнародних злочинів**;
- **T(ICC)** — **тест за стандартами МКС**: врахування практики ICC щодо строків покарання (практика: 12–30 років або довічно).

Особливості застосування:

1. **Геноцид (ст. 442 КК / ст. 11.2.1 Проекту КК):**
 - Санкція: **лише довічне ув'язнення**
 - Пом'якшення: **не застосовується** (імперативна норма *jus cogens*)
 - Виключення: особи віком 14–18 років — спеціальний режим (Книга 3 розділ 10 Проекту КК)
2. **Злочини проти людяності (ст. 438 КК / ст. 11.2.2 Проекту КК):**
 - Санкція: **15 років – довічно**
 - Пом'якшення: можливе **лише за виняткових обставин** (наприклад, виконання наказу під загрозою смерті — але не повністю звільняє)
3. **Воєнні злочини (ст. 438 КК / розділ 11.3 Проекту КК):**
 - Санкція: **залежно від тяжкості** (від 5 років до довічного)
 - Градація:
 - **Легкі воєнні злочини** (мародерство) — 5–8 років
 - **Середні** (незаконне позбавлення волі цивільних) — 8–15 років
 - **Тяжкі** (катування, умисне вбивство цивільних) — 15 років – довічно

Командна відповідальність:

- Командир несе відповідальність як **співучасник** чи як особа, причетна до вчинення;
- Покарання **не може бути меншим**, ніж для безпосереднього виконавця;
- Формула: $P(\text{командир}) = P(\text{виконавець}) \times 1,2-1,5$ (посилення за владний статус).

Висновок: міжнародні злочини вимагають **спеціального режиму** у формулі призначення покарання з обмеженням застосування пом'якшуючих обставин та обов'язковим врахуванням практики міжнародних трибуналів.

5.7. Пільговий режим: суспільний інтерес та соціальний запит (відсіч агресії, донат на ЗСУ)

Проблема: Судова практика воєнного часу демонструє потребу у **гнучких механізмах**, що дозволяють враховувати **позитивну посткримінальну поведінку** особи, особливо якщо така поведінка безпосередньо сприяє відсічі агресії та зміцненню обороноздатності держави. Йдеться про:

- **Добровільні внески на потреби ЗСУ** (придбання техніки, обладнання, дронів);
- **Участь у волонтерській діяльності** на підтримку армії та постраждалого цивільного населення;
- **Безпосередню участь у обороні** (після вчинення злочину особа вступає до лав ЗСУ/ТрО);
- **Відшкодування шкоди у надмірному розмірі** з цільовим спрямуванням коштів на потреби оборони.

Поточний стан законодавства: Чинний КК не містить спеціальних механізмів врахування таких обставин, крім:

- Загальних пом'якшуючих обставин (п. 1 ч. 1 ст. 66 КК — "щире каяття" і "добровільне відшкодування");
- Звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК) — але критерії **недостатньо чіткі** для воєнного часу.

Конфлікт з принципами:

1. **Відсутність передбачуваності:** суди по-різному оцінюють значення донатів на ЗСУ (від ігнорування до істотного пом'якшення).
2. **Ризик корупційних схем:** може створюватися враження, що "відкупитися" від покарання можна грошима.
3. **Соціальна справедливість:** чому особа, що вчинила злочин, але потім задонатила 1 млн грн на дрони, має отримувати пільги, а та, що не має таких коштів — ні?

Контраргументи (суспільний інтерес):

1. **Прагматизм воєнного часу:** держава об'єктивно потребує ресурсів для оборони, і якщо особа реально сприяє цій меті — це має значення.
2. **Ресоціалізація через дію:** донат на армію — не просто "відкуп", а **публічна демонстрація лояльності** до держави та відмови від злочинної поведінки.
3. **Альтернатива тюремному перенаселенню:** якщо особа не становить значної небезпеки, краще спрямувати її ресурси на оборону, ніж утримувати у в'язниці за державний кошт.

Автономне тлумачення ст. 7 ЄКПЛ: Пільговий режим має бути **чітко визначеним у законі** (принцип законності), щоб уникнути свавілля та дискримінації. Не можна застосовувати пільги "на розсуд суду" без критеріїв.

Пропозиція інтеграції у формулу:

$$P(\text{пільговий режим}) = [(B \times V \times C) - M - PR + A] \rightarrow T(\text{Greek Maize}) \rightarrow F$$

Де **PR** (*Preferential Reduction*) — додатковий пом'якшуючий модуль суспільного інтересу, який застосовується за сукупності умов:

Критерії застосування PR (кумулятивні):

1. **Вчинено злочин невисокого ступеня тяжкості:**
 - Проступки та злочини 1–4 ступеня (за Проектом КК);
 - Виключення: корупційні злочини, злочини проти основ національної безпеки, тяжкі насильницькі злочини.
2. **Особа не є рецидивістом** та не вчиняла злочини у складі організованої групи.
3. **Здійснено реальний внесок у суспільний інтерес:**
 - **Донат на ЗСУ:** мінімум 50 прожиткових мінімумів ($\approx 150\,000$ грн станом на 2025 рік) з підтвердженням цільового використання;
 - **Безоплатна передача майна:** техніка, обладнання, дрони — з оцінкою не нижче 50 п.м.;
 - **Волонтерська діяльність:** не менше 500 годин документованої роботи на потреби оборони;
 - **Вступ до ЗСУ/ТрО:** укладення контракту та служба не менше 6 місяців з моменту вироку.
4. **Відшкодовано шкоду потерпілому** (якщо є потерпілий) — повністю або у узгодженому розмірі.
5. **Висновок органу пробації:** особа демонструє справжнє каяття та не становить значної небезпеки.

Пропонуєма градація пільгового модуля PR:

Ступінь внеску	Зниження покарання (PR)	Можливі наслідки
Мінімальний (50–100 п.м. або 500 год. волонтерства)	–15% від санкції	Зниження строку на 15%
Середній (100–300 п.м. або вступ до ЗСУ)	–30% від санкції	Можливість умовного покарання

Ступінь внеску	Зниження покарання (PR)	Можливі наслідки
Високий (>300 п.м. + відшкодування + волонтерство)	-50% від санкції	Звільнення з випробуванням + пробація

Обмеження застосування PR:

НЕ застосовується до:

- Корупційних злочинів (ст. 45 КК) — **категорична заборона**, щоб уникнути легалізації корупції через донати;
- Злочинів проти основ національної безпеки (державна зрада, шпигунство, диверсія);
- Тяжких насильницьких злочинів (умисне вбивство, зґвалтування, катування);
- Злочинів, вчинених у стані рецидиву;
- Злочинів, вчинених у складі організованої групи.

Застосовується обмежено (лише при -15%) до:

- Військових злочинів (розділ XIX КК) — якщо відсутні тяжкі наслідки;
- Злочинів середньої тяжкості проти власності — з обов'язковим повним відшкодуванням;
- Транспортних злочинів — якщо відсутні людські жертви.

Механізм контролю та прозорості:

Щоб уникнути корупційних ризиків, пропонується:

1. **Публічний реєстр донатів:** всі внески, що враховуються при пом'якшенні покарання, заносяться до відкритого реєстру з вказівкою:
 - ПІБ засудженого (або анонімізовано за бажанням);
 - Розміру та призначення внеску;
 - Підтвердження цільового використання (звіт від військової частини/волонтерської організації).
2. **Верифікація через Міноборони:** кожен донат перевіряється на реальність та цільове використання.
3. **Заборона "посередників":** особа не може передати гроші через сумнівні фонди — лише безпосередньо на рахунки Міноборони, перевірених БФ або військових частин.
4. **Судовий контроль:** суд **обов'язково мотивує**, чому застосовано PR, з посиленням на всі критерії.

Приклад застосування (теоретично):

Ситуація: особа вчинила шахрайство (ч. 1 ст. 190 КК) на суму 80 000 грн. Санкція: штраф до 3000 н.м.д.г. або обмеження волі до 2 років, або позбавлення волі до 3 років.

Дії особи після вчинення злочину:

- Повністю відшкодувала шкоду потерпілому (80 000 грн);
- Задонатила на ЗСУ 200 000 грн (закупівля дронів — є підтвердження від військової частини);
- Пройшла 300 годин волонтерства (плетіння маскувальних сіток).

Застосування формули:

$$P = [(B=3 \times V=1,3 \times C=1,2) - M(-20\%) - PR(-30\%) + A(0)] \rightarrow T(\text{Greek Maize}) \rightarrow F$$

- **B = 3** (злочин 3 ступеня за Проектом КК)
- **V = 1,3** (прямий умисел)
- **C = 1,2** (середня шкода)
- **M = -20%** (щире каяття + повне відшкодування)
- **PR = -30%** (середній рівень донату + волонтерство)
- **A = 0** (відсутні обтяжуючі обставини)

Розрахунок: Базова санкція: позбавлення волі 1,5 року (середина діапазону). Після M і PR: $1,5 \times 0,8 \times 0,7 = 0,84$ року ≈ 10 місяців.

Тест Greek Maize:

1. **Ефективність:** 10 місяців обмеження волі + пробація досягне мети ресоціалізації — **так**.
2. **Пропорційність:** особа відшкодувала шкоду + додатково внесла у 2,5 рази більше на оборону — **так, пропорційно**.
3. **Стримувальний ефект:** покарання є, але пом'якшене через реальний позитивний внесок — **баланс дотримано**.

Остаточне рішення: 10 місяців обмеження волі з випробуванням на 1 рік + обов'язок продовжити волонтерство (ще 200 годин).

Альтернатива для тяжких злочинів: "Відкладене виконання покарання для служби в ЗСУ"

Для злочинів 5–7 ступеня тяжкості (за Проектом КК), де PR не застосовується повною мірою, можливий **спеціальний режим відстрочки**:

Умови:

- Особа засуджена до позбавлення волі на строк до 5 років;
- Відсутні тяжкі насильницькі злочини, корупція, злочини проти нацбезпеки;
- Особа укладає **контракт з ЗСУ** строком не менше 2 років;
- Суд **відстрочує виконання покарання** до завершення служби.

Механізм:

1. Вирок набирає чинності, але **виконання зупинено** на час служби.
2. Якщо особа **доблесно служить** (2 роки + нагороди/поранення) — покарання **може бути замінено** на умовне або знято судимість достроково.
3. Якщо особа **дезертирує або вчиняє новий злочин** — покарання виконується у **повному обсязі + додаткова відповідальність**.

Приклад: засуджений до 4 років позбавлення волі за завдання середньої тяжкості тілесних ушкоджень (бійка) вступає до ЗСУ → служить 2 роки, отримує поранення → суд знімає судимість та звільняє від відбування покарання.

Інтеграція PR у загальну формулу:

$$P = \{[(B \times V \times C) - M - PR + A] \pm [S + W + CC + INT + MC + DV + IC]\} \rightarrow RM \oplus T(\text{Greek Maize/ICC}) \rightarrow T(\text{Art.7 ЄКПЛ}) \rightarrow F$$

Де:

- **PR** (*Preferential Reduction*) — **пільговий модуль суспільного інтересу** (0 до – 50%)
- Застосовується **після загальних пом'якшуючих обставин (M)**, але **перед обтяжуючими (A)**
- **Не застосовується одночасно з IC** (міжнародні злочини)
- **Обмежено застосовується з W** (воєнний стан) та **CC** (корупція)

Висновок щодо пільгового режиму:

1. **Пільговий режим** — це не "відкуп", а інструмент ресоціалізації через сприяння суспільному інтересу у воєнний час.
2. **Суворі критерії** (мінімум 50 п.м., верифікація, публічний реєстр) запобігають зловживанням.
3. **Градація пільг** (–15%, –30%, –50%) забезпечує пропорційність між внеском та пом'якшенням.
4. **Категорична заборона** для корупції, нацбезпеки, тяжкого насильства зберігає моральну легітимність інституту.
5. **Альтернатива для тяжких злочинів** (служба в ЗСУ замість тюрми) дозволяє особам **реально спокутувати вину** через захист Батьківщини.
6. **Соціальний запит:** у воєнний час суспільство готове "пробачити" злочинця, який **реально допомагає перемозі**, а не просто "сидить у в'язниці".

Критично: цей механізм має бути **чітко прописаний у законі** (не підзаконному акті), щоб відповідати ст. 7 ЄКПЛ та уникнути свавілля.

З урахуванням критичного аналізу спеціальних режимів, пропонується **модифікована формула призначення покарання:**

6.1. Загальна формула з розширеними модулями

$$P = \{[(B \times V \times C) - M - PR + A] \pm [S + W + CC + INT + MC + DV + IC]\} \rightarrow RM \oplus T(\text{Greek Maize/ICC}) \rightarrow T(\text{Art.7 ЄКПЛ}) \rightarrow F$$

Пояснення компонентів:

- **P** — остаточне покарання
- **B** — базова тяжкість (1–9 ступінь за Проектом КК)
- **V** — ступінь вини (0,7–1,5×)
- **C** — фактичні наслідки (0,8–2,0×)
- **M** — пом'якшуючі обставини (–10% до –50%)
- **PR** — пільговий модуль суспільного інтересу (–15% до –50%, лише воєнний час, за критеріями)
- **A** — обтяжуючі обставини (+10% до +100%)

Спеціальні модулі [S]:

- **W** (*War Context*) — воєнний стан (+20–50%, але не автоматична зміна виду покарання)
- **CC** (*Corruption Context*) — корупційний контекст (+20–100%, градуйований)
- **INT** (*Intoxication*) — стан сп'яніння (+10–100%, з урахуванням причинного зв'язку)
- **MC** (*Military Context*) — військовий статус (+10–50%, з урахуванням обставин)
- **DV** (*Domestic Violence*) — домашнє насильство (+0–100%, з пріоритетом обмежувальним заходам)
- **IC** (*International Crimes*) — міжнародні злочини (фіксована максимальна санкція)
- **PR** (*Preferential Reduction*) — пільговий модуль суспільного інтересу (–15% до –50%, воєнний час)

Альтернативні механізми:

- **RM** (*Restrictive Measures*) — обмежувальні заходи замість або разом з покаранням
- $\oplus$ — оператор вибору між покаранням та альтернативними засобами

Тести пропорційності:

- **T(Greek Maize)** — загальний тест пропорційності за критеріями ефективності, пропорційності та стримувального ефекту (*Commission v Greece*, 68/88, 1989)
- **T(ICC)** — спеціальний тест для міжнародних злочинів за практикою МКС
- **T(Art.7 ЄКПЛ)** — перевірка на відповідність автономному тлумаченню ст. 7 ЄКПЛ

6.2. Матриця застосування спеціальних модулів

Категорія злочину	Застосовні модулі	Обмеження загального алгоритму	Тест пропорційності
Загальні злочини	S (базовий) + PR	PR застосовується за критеріями	Greek Maize

Категорія злочину	Застосовні модулі	Обмеження загального алгоритму	Тест пропорційності
Воєнний стан	W + PR (обмежено)	Не може виключити індивідуалізацію	Greek Maize (посилений)
Корупція	CC	PR заборонено	Greek Maize
Транспорт + алкоголь	INT + PR (обмежено)	Обов'язковий причинний зв'язок	Greek Maize
Військові злочини	MC + PR (обмежено)	Заборона подвійної кваліфікації	Greek Maize
Домашнє насильство	DV + PR (за умови реабілітації)	Пріоритет RM над покаранням	Greek Maize + RM
Міжнародні злочини	IC	PR заборонено , M[обмежено]	ICC + Greek Maize
Майнові злочини	S + PR	PR за повного відшкодування	Greek Maize
Міжнародні злочини	IC	M[обмежено], заборона звільнення	T(ICC)

6.3. Приклад застосування модифікованої формули

Ситуація: військовослужбовець у стані сп'яніння (1,2‰) у зоні бойових дій (воєнний стан) вчиняє умисне вбивство цивільної особи (можлива кваліфікація: воєнний злочин + вбивство).

Крок 1. Кваліфікація:

- **Основний склад:** воєнний злочин (ст. 11.3.X Проекту КК — умисне вбивство цивільних)
- **Базова тяжкість:** B = 8 (тяжкий злочин)

Крок 2. Оцінка компонентів:

- V (вина) = 1,5× (прямий умисел)
- C (наслідки) = 1,8× (загибель людини + порушення міжнародного гуманітарного права)

Крок 3. Пом'якшуючі/обтяжуючі:

- M = -10% (перше правопорушення)
- A = +30% (вразлива категорія потерпілого — цивільна особа)

Крок 4. Спеціальні модулі:

- W (воєнний стан) = +30%
- MC (військовий статус) = +20%
- INT (сп'яніння) = +30% (середній ступінь + причинний зв'язок)
- IC (міжнародний злочин) = **фіксація на максимумі санкції**

Крок 5. Застосування формули:

$$P = \{[(8 \times 1,5 \times 1,8) - 10\% + 30\%] + [30\% + 20\% + 30\%]\} \rightarrow T(ICC)$$

$$P = \{[21,6 \times 1,2] + 80\%\} \rightarrow T(ICC) = \sim 38 \text{ умовних балів} \rightarrow 22\text{--}25 \text{ років позбавлення волі}$$

Крок 6. Тест пропорційності T(ICC):

1. Чи є покарання необхідним? **Так** — тяжке порушення МГП.
2. Чи існує менш інтенсивна санкція? **Ні** — міжнародні злочини вимагають реального ув'язнення.
3. Чи відсутній автоматизм? **Так** — строк визначено з урахуванням всіх обставин.

Крок 7. Тест ст. 7 ЄКПЛ:

- Чи передбачувано? **Так** — склад злочину чітко визначений.
- Чи відсутня ретроактивність? **Так** (або застосовується виключення за ч. 2 ст. 7).
- Чи пропорційно? **Так** — санкція відповідає тяжкості.

Остаточне рішення: 23 роки позбавлення волі без права на амністію, помилування або умовно-дострокове звільнення (імператив міжнародного права).

7. ІНТЕГРАЦІЯ З КОНЦЕПЦІЄЮ ПРОЄКТУ НОВОГО КК УКРАЇНИ

7.1. Типізація санкцій за ступенями тяжкості

Проект КК передбачає **9 ступенів тяжкості злочинів** замість нинішніх 4 категорій, що дозволяє:

- **Точнішу градацію** базової тяжкості (В);
- **Предбачувані санкції** для кожного ступеня;
- **Зменшення розбалансованості** системи покарань.

Типові санкції за Проектом КК (Книга 3):

Ступінь тяжкості	Базова санкція	Альтернативи
1 (найлегший)	Штраф 10–50 р.о.	Громадські роботи
2	Штраф 50–100 р.о.	Обмеження волі до 1 року
3	Штраф 100–200 р.о.	Обмеження волі 1–2 роки
4	Позбавлення волі 1–3 роки	Штраф 200–500 р.о.
5	Позбавлення волі 3–5 років	—
6	Позбавлення волі 5–8 років	—
7	Позбавлення волі 8–12 років	—
8	Позбавлення волі 12–20 років	—
9 (найтяжчий)	Позбавлення волі 20 років – довічно	—

Переваги: автоматична інтеграція у формулу через чіткі межі В.

7.2. Кримінально-правові засоби: альтернативи покаранню

Проект КК (Книга 3 "Кримінально-правові засоби та їх застосування") вирішує проблему множинності санкцій через концепцію **кримінально-правових засобів**:

1. **Покарання** (розділ 2) — штраф, громадські роботи, обмеження волі, позбавлення волі, довічне ув'язнення.
2. **Пробація** (розділ 5) — нагляд + обов'язки замість або з відстрочкою покарання.
3. **Засоби безпеки** (розділ 6) — примусове лікування, заборона діяльності, обмежувальні заходи.
4. **Реституція та компенсація** (розділ 7) — відшкодування шкоди потерпілому.
5. **Конфіскація** (розділ 8) — вилучення знарядь/доходів злочину.

Інтеграція у формулу:

P = Основний алгоритм → Вибір: Покарання | Пробація | Засоби безпеки | Комбінація

Приклад: за домашнє насильство (легкий ступінь):

- **Варіант 1:** Штраф + обмежувальні заходи (засіб безпеки)
- **Варіант 2:** Пробація + корекційна програма
- **Варіант 3:** Обмеження волі (відстрочка) + обмежувальні заходи

7.3. Відмова від спеціальних підстав звільнення від покарання

Проект КК **виносить усі спеціальні підстави звільнення з Особливої частини у Загальну** (розділ 4 Книги 3), що забезпечує:

- **Єдність застосування** звільнення незалежно від статті;
- **Передбачуваність** для суб'єктів права;
- **Відсутність привілейованих складів** злочинів.

Інтеграція: формула автоматично враховує **загальні підстави звільнення** на етапі T(Greek Maize), без необхідності перевірки спеціальних норм Особливої частини.

8. ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ТА ОБМЕЖЕННЯ МОДЕЛІ

8.1. Переваги алгоритмізації

1. **Прозорість рішень:** кожен крок судді документується та піддається перевірці.
2. **Єдність судової практики:** типізовані санкції знижують розбіжності між судами.
3. **Передбачуваність:** учасники процесу можуть прогнозувати діапазон покарання.
4. **Захист від свавілля:** структурований підхід ускладнює "замовні" вирoki.

5. **Сумісність з AI:** алгоритм може бути імплементований у системи підтримки прийняття рішень (decision support systems).

8.2. Обмеження та ризики

1. **Ризик механістичності:** суддя може сприйняти алгоритм як "калькулятор", ігноруючи унікальні обставини.
2. **Складність спеціальних модулів:** велика кількість змінних може ускладнити застосування.
3. **Опір традиції:** судді, звиклі до інтуїтивного підходу, можуть чинити опір формалізації.
4. **Проблема ваги факторів:** як визначити точні коефіцієнти (1,2× або 1,5×)? Потрібне емпіричне дослідження.

8.3. Напрямки подальших досліджень

1. **Емпіричне тестування:** аналіз реальних вироків за алгоритмом vs. інтуїтивним підходом.
2. **Розробка методичних рекомендацій:** покрокові інструкції для суддів.
3. **Створення цифрових інструментів:** програмні засоби для автоматизованого розрахунку орієнтовних меж покарання.
4. **Порівняльне дослідження:** аналіз досвіду Німеччини (*Strafrahmenbestimmung*), Нідерландів, Швеції щодо структурованих підходів.
5. **Вплив на апеляційну практику:** чи знизиться кількість скасувань вироків через мотивованість рішень?

9. ВИСНОВКИ

1. **Алгоритмізація призначення покарання** — не математизація правосуддя, а структурування суддівської дискреції для забезпечення прозорості, передбачуваності та пропорційності санкцій.
2. **Спеціальні режими відповідальності** (воєнний стан, корупція, транспортні злочини у сп'янінні, військові злочини, домашнє насильство, міжнародні злочини) вимагають **коригування загального алгоритму** через додаткові модулі, але **не можуть виключати індивідуалізацію** покарання.
3. **Автономне тлумачення ст. 7 ЄКПЛ** накладає додаткові обмеження на застосування каральних санкцій, вимагаючи перевірки їх **передбачуваності, пропорційності та законності** незалежно від національної кваліфікації заходу.
4. **Справа Greek Maize (68/88, 1989)** встановила фундаментальні **критерії пропорційності**: покарання має бути **ефективним, пропорційним та стримувальним** (*effective, proportionate, dissuasive*), що стало основою для гармонізації кримінальних санкцій у ЄС.
5. **Проект нового КК України** створює інституційні передумови для алгоритмізації через:
 - Типізацію санкцій за 9 ступенями тяжкості;
 - Концепцію кримінально-правових засобів (альтернативи покаранню);
 - Введення спеціальних підстав звільнення у Загальну частину;

- Чіткі правила кваліфікації та типізовані обтяжуючі/пом'якшуючі обставини.
- 6. **Модифікована формула** з урахуванням спеціальних модулів (**W, CC, INT, MC, DV, IC, PR**) та альтернативних засобів (**RM**) забезпечує **гнучкість при збереженні структурованості**.
- 7. **Обов'язковий тест пропорційності** на фінальному етапі (Greek Maize criteria / ICC standards / Art.7 ЄКПЛ) запобігає автоматизму та надмірності санкцій, навіть у спеціальних режимах.
- 8. **Критика існуючих спеціальних режимів:**
 - П. 13 ч. 1 ст. 67 КК (воєнний стан) — ризик автоматичного посилення без індивідуальної оцінки;
 - Корупційні норми — потребують градації за розміром вигоди;
 - Транспортні злочини — необхідна перевірка причинного зв'язку сп'яніння з ДТП;
 - Військові злочини — заборона подвійної кваліфікації;
 - Домашнє насильство — пріоритет реабілітації над каранням;
 - Міжнародні злочини — обмеження пом'якшуючих обставин обґрунтовані імперативами *jus cogens*.
- 9. **Пільговий режим (PR)** — інноваційний механізм для воєнного часу:
 - Донати на ЗСУ (від 50 п.м.), волонтерство (від 500 год.), служба в ЗСУ можуть знижувати покарання на 15–50%;
 - **Категорична заборона** для корупції, нацбезпеки, тяжкого насильства;
 - Суворі критерії застосування, публічний реєстр, верифікація через Міноборони;
 - Відповідає Greek Maize criteria за умови законодавчого закріплення;
 - Альтернатива для тяжких злочинів: відстрочка виконання покарання для служби в ЗСУ.

Перспективи: запропонована модель може слугувати основою для:

- Реформи підходів до призначення покарання у поствоєнній Україні;
- Розробки методичних рекомендацій для суддів;
- Створення цифрових інструментів підтримки прийняття рішень;
- Гармонізації національної практики з європейськими стандартами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III.
2. Проєкт нового Кримінального кодексу України: передумови розробки, концептуальні засади, основні положення: монографія / За заг. ред. Ю.В. Бауліна, М.І. Хавронюка. К.: Компанія ВАІТЕ, 2024. 494 с.
3. *ECHR Engel and Others v. Netherlands*, App. No. 5100/71 (ECtHR, 1976).
4. *ECHR Welch v. United Kingdom*, App. No. 17440/90 (ECtHR, 1995).
5. *ECHR Del Rio Prada v. Spain*, App. No. 42750/09 (ECtHR, 2013).
6. CJEU, Judgment of the Court of 21 September 1989. *Commission of the European Communities v Hellenic Republic. Failure of a Member State to fulfil its obligations - Failure to establish and make*

available the Community's own resources.

Case 68/88.

7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року.
8. Хартія основних прав Європейського Союзу (2000/С 364/01).
9. Римський статут Міжнародного кримінального суду 1998 року.
10. Туляков В.О. Принципи пеналізації у контексті апроксимації європейського законодавства // Наукова спадщина професора М.І. Бажанова у дискурсі сучасності і майбуття. Харків: Право, 2023. С. 82-86.
11. Пономаренко Ю.А. Загальна теорія караності кримінальних правопорушень: монографія. Харків: Право, 2020.
12. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності: монографія. К.: Атіка, 2004.
13. Хавронюк М.І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз. К.: Юрисконсульт, 2006. 1048 с.
14. Giuffrida F. Commission v Greece: Effectiveness, Dissuasiveness, Proportionality of Sanctions and Assimilation Principle: The Long-Lasting Legacy of the Greek Maize Case // The Court of Justice and European Criminal Law / Mitsilegas V., Di Martino A., Mancano L. (eds). Bloomsbury, 2019.
15. European Criminal Policy Initiative. A Manifesto on European Criminal Policy (2009). URL: <https://www.crimpol.eu>

Зауваження: У процесі підготовки цього тексту було використано програмне забезпечення генерації тексту (AI Grok 5, ChatGPT 5, Perplexity, Grammarly) виключно для редакційного редагування, корекції стилю. Усі фактичні дані були особисто перевірені та підтверджені автором тексту. Відповідальність за зміст і точність юридичного аналізу та пропозицій повністю покладається на автора

Disclaimer Text-generation software (AI Grok 5, ChatGPT 5, Perplexity, Grammarly) was used solely for editorial editing and style correction. All factual data have been personally verified and confirmed by the author. Responsibility for the content and accuracy of the legal analysis and recommendations rests entirely with the author.